

SZEKERES GYULA

BÖSZÖRMÉNYI „LOVAS-LEGÍNYES”

(A hajdúböszörményi lakodalmi szokások főbb jellemzői)

A házasság intézményéről többen és többféleképpen írtak már, s a lakodalomról szóló leírások is könyvtárnyi terjedelemben képviselik az emberi élet ezen ünnepélyes fordulópontjához kapcsolódó szokásokat.¹

Éppen ezért az itt közreadott írás sem a már sokszor ismételt és már-már klónozottnak tűnő tanulmányok sorát hivatott gyarapítani; hanem sokkal inkább egy – a történeti hagyományai miatt is különös jogállású – település, Hajdúböszörmény azon lakodalmi szokásait próbálja bemutatni, melyek alapvetően eltérnek – vagy éppen „csak” specifikusan mások –, mint azt elsőre gondolnánk.

Felépítésében sem követi a „tucat tanulmányok” sorát, mivel csak töredékében nézi az ezen szokáson belül lévő elemeket a kutató szemével, sokkal inkább a szokást végzők – a nép – tudatával és szóhasználatával próbálja meg bemutatni a letűnt korok lakodalmát, felhasználva azon kifejezéseket és azt belső rálátást, melyet nem pótolhat a szakmai önértetesség.

A böszörményi lakodalmakról

A házasságot minden időben komoly dolognak tartotta a közösség, így már magát az elhatározást sem mindig bízták a fiatalokra. A leendő házaspár kiválasztásában – főként vagyonosabbaknál – a *szülék* döntöttek. Ezért a tetszés vagy éppen nem tetszés – így a szerelem is –, csak másodlagos szempont volt a vagyoni helyzet és a választott család jó hírneve mellett.² Ezért sok helyen hiába tiltakozott a leány vagy a legény – szülei választása miatt – csak bele kellett törődnie.³

A vagyontalan vagy *kisebb tehetségű* fiataloknál a párválasztók sokkal inkább maguk a fiatalok voltak, a szülők legfőképpen csak jó tanácsokat ad-

---

¹ Éppen ezen indíttatásból fakadva, a tanulmány során csak azon irodalmakat említjük, melyek bizonyos elemek értelmezése során elengedhetetlenek tűntek.

² Lásd: TÁRKÁNY SZŰCS Ernő 1981. 312-318. p.

³ BELOVAI Sándor 1956. I. 66. p.

tak a leendő vőlegénynek, menyasszonynak, mit is fontoljon meg a párválasztásnál.⁴

Az előcsajhos⁵ intézménye Böszörményben

Régen nem maga a legény menet el a lány szüleihez, hanem úgynevezett *előcsajhost* küldött maga helyett. Az *előcsajhos* szegény, de tisztas asszony volt. Ha tevékenysége sikerrel járt, *egy víka búzát kapott talpa fárdságáért*.

Feladata – a fiú kiválasztottjának –, a lányos ház *szüleinek* a leendő frigyhez való hozzáállásának megtudakolozása volt. A lányos szülői házhoz menve arról érdeklődött, hogy elfogadják-e a legény látogatását.⁶

– „*Csorba János kedves öcsém szeretné tiszteletit tenni becses hajlókukba. Elfogadják-i vagy nem?*” Ha a szülők *szegényellették* a legényt, akkor ilyenforma válaszokkal adták azt az *előcsajhos* tudtára:

– „*Nagyon keskeny még a barázda!*”

– „*Közel van a mezsgye egymásha!*”

– „*Szűk a mezsgye közi!*”

De, nem csak a vagyoni különbségek, hanem a családok közötti viszály is akadályozhatta a házasság létrejöttét, ilyen esetekben az apa egyértelműen kijelentette nemtetszését: – „*Nem lípi az át az én küszöbömet, de én is nehezen az övét!*”

Az is előfordult, hogy a kiválasztott leánynak nem tetszett a legény, ilyenkor csak ekképpen felelt: – „*Ágyba kicsi, bőcsőbe nagy, ugyan hova tenném?*”

Az elutasítást követően az *előcsajhos* a következő – előre kiválasztott – lányos házhoz ment, hátha ott szerencsével jár.

Ha a válasz kedvezően alakult, akkor az ismerkedés időpontjáról tudakozódott:

---

⁴ Lásd: ILLYÉS Gyula 1937. 139. p.

⁵ HMNA. 128. Adatközlő Szabó Péter 1953.: A *közvetítők* tekintetében, azok sokrétű elnevezését lásd: – *köszküpi, csoszogó, pokolpemét, szörző, kullogó, susogó, commendálóasszony, gügyű, gyalogsátán, gyalogszarka, követasszony, borda, nanás* lásd: TÁRKÁNY SZÚCS Ernő 1981. 318. p.

⁶ A szülők a házasságkötéshez való hozzájárulásának fontosságát és annak megszerzése tekintetében lásd még: FÉL Edit 1944. 21. p.

–, *Mikor tegye tiszteletit?* Melyre válaszként a szülők, pontosan meghatározták a megfelelő napot is: – „*Szombaton este elvárjuk*”, vagy – „*Akarmikor szívesen látjuk.*”

Néhány esetben azonban a legény *nem bízta másra a dógot*”, hanem maga ment el valamilyen ürüggyel a lányos házhoz. Kiadó földet, eladó csutkát stb. keresett, közben szemre vette a menyasszonynak valót.

Ha a leány ezen alkalmakkor szégyellősen viselkedett *restelkedett*, a legény annál jobban örült, gondolta: –, *Ebből lesz a jó asszony!*”

Ezen *jánykereső* estekben nem is mondta meg, hogy valójában minek is tette látogatását, hanem csak a *gátorba* felejtette a *szűrt*. Ha a lánynak tetszett a legény, bevitte a *szűrt* a házba.⁷ Ha nem tetszett, kiakasztotta a kapura. Ezért mondják még a mai napig is: –, *Jó helyre akasztotta a szűrt!*” vagyis jó helyre házasodott, vagy ha nem kívánatosnak tartották, akkor: – „*Kitették a szűrit!*”

Az *előcsajhos* által megbeszélte időpontba megjelent a legény, ilyenkor szokás volt megkínálni valamivel⁸, még ha a leány addigra meg is gondolta magát. Beszélgettek, borozgattak, majd a legény a szülők beleegyezését kérte a frigyhez:

–, *Bocsánatot kérek bátor belépésemért. De, kötelességemnek tartom, hogy kedves bácsi és kedves néni tudomására adjam, hogy szeretett kedves lányukkal XY-al elhatároztuk aztat, hogy egymásé leszünk. Ez pedig csak a kedves bácsi és kedves néni beleegyezésével történhet.*”

Ha szívesen fogadták a legényt, akkor a leány apja a következőket felelte:

–, *Kedves Öcsém! Megköszönöm a fáradságodat. Ha tik így gondoltátok, a Jóisten segítsen benneteket feltett szándíkotokba. Habár erre azt mondanám, hogy: – A lány az anyyáé!*”

Az anya erre azt felelte:

–, *Ha megértitek egymást, meg úgy akarjátok, semmi kifogásom ellene.*”

Az is előfordult, hogy a leány szülei nem tudtak még a fiatalok komoly házasodási szándékáról: –, *A vőlegényjelölt elment a menyasszonyos házhoz, mert már úgy is megbeszélte. Beszülgetís, vacsora következett. Az első pohár bornál a legény felállt:*

⁷ A *szűrrel* kapcsolatos szólásokat lásd: O. NAGY Gábor 1979. 451-453. p.

⁸ A borral való megkínálás szokása és a hozzá kapcsolódó szokáscelekvések nagymértékben utaltak a *megkérés* kimenetelére is. Ha a leány a legénynek öntött először azt már biztató jelnek tekintették. Lásd: WALDMANN József 1957. 152. p.

– *Ídes bátyám, ídes néném! Én avval a szándíkkal jöttem hajlikokba, hogy kedves lányoknak, Rózsának a kezét megkírjem.*

Odaszólitották a leányzót. Megkérdezték, ha nagyon jól tudták is:

– *Nem is tudtunk mink errül semmit se. Nem is szóltál te errül semmit se! Péter öcsém megkírte a kezedet. Hajlandó vagy-i feleségül menni hozzá?*

Rózsika egy nagyot nyelt, lesütötte a szemit (úgy illett), osztán azt mondta:

– *Igen. (E vót a „boldogító igen”)*

Erre az öregek azt mondták:

– *Áldásom rátok!*

A második pohár bor mán egy kicsit könnyebben csúszott.”⁹

A „hivatalos” lánykérés

A hivatalos lánykérés csak ezek után történhetett meg. A *lyánkírók* elmentek a lányos házhoz, mikor beléptek a házba, illendőképpen levették a kalapjukat és közülük az egyik így beszélt:

– *„Csorba Péter Uram! Szakmári Zsuzsánna asszonyom! Nem a magam szándikábúl bátoroktam belépni hajlékokba. Fábiján Zsigmond uram, Fábiján Zsigmondné asszonyom mi általunk tiszteltetik kelmeteket! Mi általunk kírík meg kedves fajoknak, Jánosnak, kedves lányokat, Margitot. Hogyha szülei beleegyezéseket adnák a házasságokra.”*

Erre a leendő menyasszony apja a következőket válaszolta:

– *„Megtisztelem a megtiszteltetést, meg a násznagyuramék fáradságát. Ha az Isten úgy rendelte, kifogásunk nincs ellene. Isten áldása legyen rajtuk!”* Ezen szavak elhangzását követően, mindig megkínálták a *lyánkíróket*.

Beiratkozás (újabb keletű)

A vőlegény, a menyasszony, a két *lyánkíró*, a menyasszony és a vőlegény apja elmentek a *polgári házba*, a jegyzőhöz beiratkozni. Ezután *kifüggesztették* a városház folyosóján a jeles eseményt. Ez mindig 21 nappal az esküvő előtt történt, hacsak az esküvő nem *ispendációval*¹⁰ történt. Ha házasulandók közül az egyik nem a református vallást gyakorolta, ez nem okozott gondot – összeadták őket –, de ekkor – a *reverzális törvény* értelmében –

---

⁹ HMNA. 128. 2. p.

¹⁰ Értsd: *inspekció mellett; felügyelet mellett.*

megkérték a házasulandó feleket, hogy gyermekeiket lehetőleg a református vallásban neveljék. Ha ezt nem tudták elfogadtatni, akkor a gyermekük – rendszerint a nemük szerint – követték az apjuk vagy az anyjuk vallását.¹¹

Egyházi kihirdetés

A vasárnapi prédikációt követően a pap kihirdette a jegyespárt:

–, *Örömmel jelentem a gyülekezetnek, hogy lelkeszi hivatalunknál házasságkötés iránt szándékát bejelentette a következő jegyespár: – Serfőző közön lakó Fábján Zsigmond és neje Töviskes Rébék fia János jegyzette Tóth juhász-közön lakó Csorba Péter és Neje Szakmári Zsuzsanna hajadon leányát, Margitot. Az Úr vigye teljesedésbe szívük szent szándékát. (Aki a szíveket összeköti, az áldja meg őket!)*¹²

A kihirdetés három, egymást követő vasárnapon történt meg. Ez azt a célt szolgálta, hogy ha bárkinek bármi tudomása lenne valamilyen gátló tényezőről, ami megakadályozná a házasságkötést, azt csak ebben az időben lehetett közzé tenni és a megkötendő házasság ellen szót emelni.

Lakodalmi előkészületek

Csigacsinálás

Időpontja mindig egy héttel a lakodalom előtt volt. Az ismerősök, rokonok, barátok egy háznál összegyűltek. A lányok és az asszonyok egy-egy tál lisztet, meg tíz-tizenöt tojást, a férfiak, legények pedig egy kulacs bort vittek magukkal az eseményre.

Az idősebb asszonyok gyúrták, nyújtották a tésztát, míg a fiatal leányok a bordán pergették a tésztát. Közben a legények vidáman nótáztak:

–, *Jáccanak is hozzá húzó muzsikán vagy tamburán. Azír jáccanak gyors nótákat, hogy gyorsabban forogják a csigacsináló a lányok kezibe....Az idősebb asszonyok haragusznak is. – Majd ráírtek még mulatni, csak elébb a csiga legyik megcsinálva!*¹³

---

¹¹ HMNA. 789.

¹² HMNA. 128. 3. p.

¹³ HMNA. 129. Nagy Sámuelné 1953. december.

Mikor a *csigát* elkészítették, megvacsoráztak, hiszen meg kellett kóstolni a tésztét, hogy: – *Jól sikerült-e? Meg lehet-e főzni a lakodalomra?*

A vacsora után következett az elmaradhatatlan tánc, mert ahogy a régiek mondták akkoriban: – „*Addig nem mehetiünk el, míg a csiga vígít le nem taposuk!*” Ez azt is jelentette, hogy az ilyen alkalmakkor aztán reggelig el sem mentek a csigacsináló háztól – hiába kívánták a háziak – , mert *csak a bagoly jár íccaka*.

Az idő teltével az öregeknek is megjött a kedvük – s mivel a kulacsban hozott bor is fogytán volt már ilyenkor – sűrűn megfordultak egy-egy *óros borral* a vendégek nem kis örömére.

A *csigacsinálónak* addig nem lett vége, míg a lányok haza nem kíváncsoltak, ilyenkor már a legények sem maradtak tovább, hazakísérték a lányokat.

Hívogatás

A lakodalmakba a *vőfi* hívogatta a vendégeket:

– „*Jó napot kívánok! Bocsnátot kérek bátor belépésemért. Nem a magam érdekébe jöttem. Csorba Péter ídesbátyám, Csorba Péterné ídesnéjém,*

Nem akar a vezérörüm legelni...
Nem akar a vezérörüm legelni.
Rézpergőjít haragosan pergeti.
Idegen szagot érez a pusztába,
Hátra nézek, jön hét zsandár utánnam.

Őst az egyik egyenesen hozzám lip,
Három águ korbácsával felém üt.
Olyatvág a szegin bojtár fejire,
Lebukik a szamarának elibe.

Ezt a bojtár se vette ám tréfára;
Felkapta a kampóját a vállára.
Zsandár uram meg ne üssik hát többet.
Bizony Isten fűbe vágom én kendett!

Még az mongya néki a csendörkáplár;
Hovávaló szülletés vagy te bojtár!
Ternőörökszentmiklós az én hazám,
Árván nevelt benne az ídesanyám.

Pakoj rökkötön szamaradra te bojtár!
Kezed-lábad összekötjük de mindjárt.
Hét csendörnek nincsen annyi hatalma,
Hogy ingemet nyájamtul el hajlana.

Én a nyájam addig itt nem hagyhatom
Míg a számadómnak át nem számlálom.
Három örű híja van agyonvágтам,
Se baj, a nyájam csufjára nem hagytam.

Ki jött már a számadóm a városból,
Én meg elbucszom selymes nyájamtól.
Isten hozzád selymes nyájam, elmegyek,
Vagy meghalok, vagy a babámé leszkei

A csigapergetésben előforduló nóták előlapja¹⁴

¹⁴ A Hajdúböszörményben – *csigapergetés* közben énekelt nóták – nyomtatásban is megjelent változatai. POLGÁRI-nyomda-, könyvkereskedés. Hajdúböszörmény, 1941. HMHA. 634. A lenyomat még: – *Nem akar a vezérörüm legelni.*; – *Ha látom a fergeteg idejít ....*; – *Nem messze van ide Kismargita ....*; – *Szép a fekete bárán ....*; – *Ha kimegyek a Nagy-Rétre ....*; – *Poródon a Bíkás ....*; – *Nagyporódnak ....*; – *Azér hogy én szegény ....*; – *Suba, suba gondör-szörű suba ....*; – *Hej gazduram aggya ki a bírem ....*; – *Nagyporódi halom alatt.* – kezdetű nótákat tartalmazza. Lásd: HMHA. 634.

Csorba János kedves vőlegényünk és Fábiján Margit kedves menyasszonyunk küldöttje vagyok. November 27-én a Bocskai-téri templomba kétórai egybekelésre és szombaton este nyolc órai vacsorára, egy pohár bor elfogyasztására (szerény vacsorára, egy pár pohár bor megivására) szeretettel meghívják és elvárják.”

De verses formában is a meghívottak tudomására hozhatta jövelete célját:

*– „Ez érdemes házban bátorsággal léptem,
Mivel vőlegényünk követője lettem.
Viselem magamat alázatossággal,
A rám bízott dolgot végzem bátorsággal.
Általam tiszteli e ház gazdáját és becses családját,
XY vőlegényünk és XY menyasszonyunk.
Szombaton egy kis vacsorára, egy pár pohár borra,
Szívesen elvárjuk.”*

A régi hívogatási forma azonban sokkal prózaiban, egyszerűbben zajlott le az ismerősök körében, melyben a közvetlenség és a természetesség is kiértékelődött:

– „Nagyapámtól azt hallottam, hogy a régi öregek idejében így hívogattak. A vőfi benézett a sövínkerítésen, oszt aszonta: – Te Marci! Csütörtökön esküszik Töviskes Zsiga. Gyere el! Válasz: – Jóvan, vigyen a fene!”

Második hívogatás

A második hívogatásra a lakodalom napján került sor. Ekkor a vőfit ünnepélyesen is megbízták a vőlegényes háznál, hogy lássa el tisztét, majd a menyasszonyos háznál járva ott is kérte meghatalmazását:

*– „Tisztelt házigazda! Én most vőfény leszek,
Utam hosszas, sokat nem beszélek.
Vőlegény urunk arra kért fel engem,
Ha erre járok, térjek be ide;
Talán piros bokkrétát tűznek gallérom szélére.
Ha ez igaz lenne,
Nálamnál gavallérabb legény nem lenne.”*

Ezek után a lányos háznál – immár nem csak jelképesen – jóváhagyták a vőfi személyét, amit illet is megköszönni:

–„E szép ajándékot veszem köszönettel,
Hálálom önöknek illő tisztelettel.
Tisztesség, békesség e háznál maradjon,
E szép ajándékért az isten ezerannyit adjon.
Szívemből kívánom!”

A lakodalmi menet

Elbúcsúzás a vőlegényes háznál

A vőlegény – mielőtt érte ment a menyasszonyáért – elbúcsúzik szüleitől:

–„Tisztelt vendég sereg!
Az Isten segedelmével a mai szent napját elértük,
Midőn a jegyesek házasságának
tiszteletére egybe gyűltünk.
Először is kérjük az öröm szülőket,
Hogy az élet útjára eresszék el őket.
Vőlegény uruknak keressük fel párját,
Az ő drága kincsét, kedves menyasszonyát.
Szerezzünk ma neki kedvet, boldogságot,
Hozzunk e hajlékba egy szép gyöngyvirágot.
De először is az Isten hajlékába visszük,
Hol szent áldás után, boldogok lesznek; Hisszük.
Most pedig jöjjenek utánam mindnyájan.”

–„Itt nem igen van pityergés, mert a vőlegényt se olyan fábúl faragták.
Meg hiszen ű már eccer megköszönte a nevelést, akkor mikor katonának
vitték el. Dehát, az a sorja, hogy ű se menjék el köszöntelen¹⁵.”

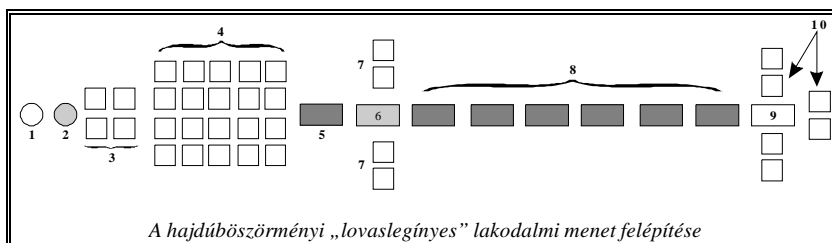
¹⁵ Értsd: köszönés nélkül.

A bősörményi „lovaslegínyes” lakodalmas menet felépítése

A bősörményi lakodalmas menet élén a *vőfi* lovagolt, kezében kivont kardot tartva. Őt követte a *vőlegény*, két oldalán két-két *koszorús legénnyel*. Utánuk lovagolt – négyesével – 25-30 lovas legény. A lovasokat mögött ment a menyasszony kocsija, a koszorúslányokkal. A menyasszonyi kocsit – két oldalon – két-két lovas legény kísérte.

A menyasszonyi kocsit követték az *egybekelésre*, illetve a lakodalomra a *hivatalosok* kocsijai, szekerai. A legutolsó kocsin ment a cigánybanda. Ezt a kocsit is lovas legények vették körül, mégpedig két oldalról kettő-kettő, illetve másik két lovas pedig a lakodalmas menet végén lovagolt, mintegy lezárva a *hivatalosok* sorát.

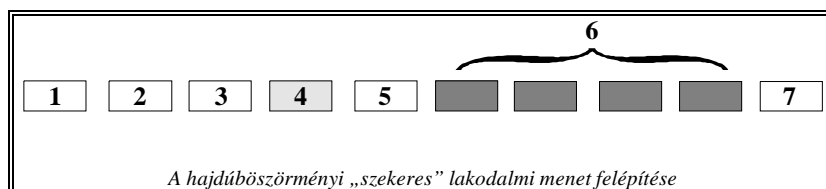

1. <i>vőfi</i>	6. a menyasszony és koszorúslányok
2. <i>vőlegény</i>	7. lovas legények
3. <i>koszorúslegények</i>	8. hivatalosok
4. lovas legények	9. a cigánybanda
5. a két násznagy	10. lovas legények

A „lovaslegínyes” lakodalmi menet elképzelhetetlen lett volna a legények kínálatai nélkül.

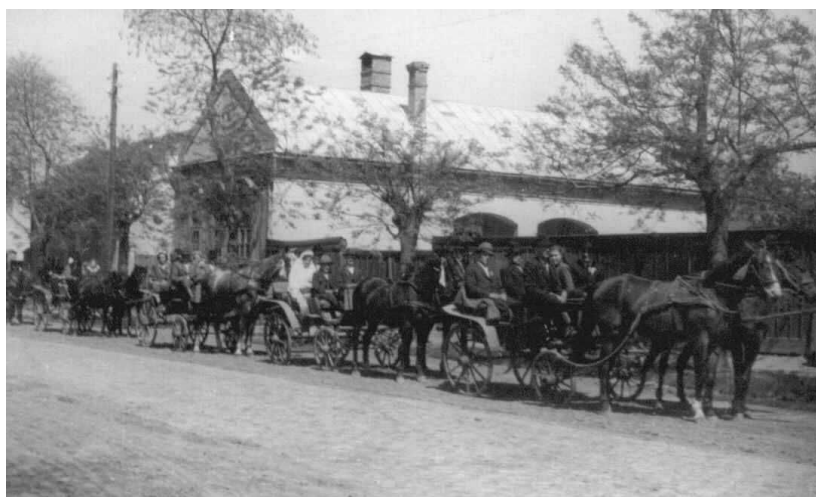
Minden egyes lovas legény nyakában csikóbőrös kulacs lógott. Menet közben a cigánybanda egyfolytában húzta a nótákat, s ha a lovas legények megpillantottak egy-egy jó ismerőst mindjárt a kezébe nyomták a kulacsot, hogy húzzon belőle.

A *lovaslegínyes* lakodalmi felvonulás csak felépítésében, és nem az azt jellemző belső – a menet folyamán megnyilvánuló és tapasztalható – szokásaiban különbözött az újabb keletű ún. *szekeres lakodalmi menettől*.

- 1. vőfi + legény
- 2. lánykérők
- 3. első koszorús pár
(férfi+ nő)
- 4. menyasszony + vőlegény

- 5. második koszorús pár
(férfi + nő)
- 6. hivatalosok
(rokonság + meghívottak)
- 7. zenészek

A „szekeres” lakodalmi menet Hajdúböszörmény utcáján

A lovas legények feladata volt az utcákon *ácsingozók* megráfálása is. Rövid rigmusokkal illették a báméskodókat, akiket az éppen aktuális verszetekkel szórakoztattak.

Ezen rigmusoknak – attól függően hogy kivel találkoztak – többféle formája volt. Lehetett finomabb és közvetlenebb, de durvább megnyilvánulási formái is léteztek:

–, *Aki kinéz az ablakon,
Csókot kap az esthajnalon!*”

vagy éppen:

–, *Aki kinéz az ablakon,
Megbasszuk az esthajnalon!*”

A böszörményi lakodalmas menet jelképes határkerülési szokása

A lakodalmi menet, ha az hallgatólagosan elfogadott törvények szerint működött is, de mindig azonos útvonalon haladt. Ezen ősi termékenységbiztosító szokást mind a mai napig megőrizték a böszörményi lakosok.

A lakodalmas menet útja elképzelhetetlen anélkül, hogy a lakodalomra indulók csoportja a város körútját ne érintené. Az esküvőt követően a lakodalmas nép nem mindjárt a lakodalmas házhoz vette útját, hanem a szertartást követően végigjárták – és járják ma is – az ún. *körutat*.¹⁶

A szokás eredetét még abban az időben kell keresnünk, mikor a *körút* még a városon kívül futott körbe, jelezve a város tényleges külső határát. A mostani úgynevezett *nagykörút* fogta körbe a hajdani Böszörményi hármaskör védelmi rendszerének utolsó véderejét a *latorkertet* vagy más néven *huszárvarat*, mely egyben a város lakóövezetének és belső gazdasági színterének a határát is jelezte.¹⁷ Mint ilyen határt jelző útvonal már abban az időben is megkülönböztetett figyelembe részesült, hiszen több más funkcióján kívül a hajdúság katonai tevékenységével és működésével is összefüggésbe állt.

Nyilvánvalóan innen eredeztethetjük azt a máig fennmaradt népszokást, miszerint ezen *határjelző körutat* időről-időre megkerülték a város lakosai.

---

¹⁶ A *Körút* a böszörményi gyakorlatban azt az ún. *nagykörutat* jelenti, mely a korábbi időkben a város határát jelentette. Így a böszörményi nyelvhasználatban a *Körütra ment* kifejezés nem általános értelemben használatos, hanem konkrét utat jelöl, melyen a városon körülfutó utat a *Körutat* értik.

¹⁷ Hajdúböszörményben a körutak között is különbséget tesznek az ún. *kiskörút* és a *nagykörút* között. Bővebben lásd: GYÖRFFY István 1927. 16-21. p.

Maga a szokás valószínűleg kapcsolatban állhat a hajdani *határkerülés* szokásával, mely nem csak közigazgatási és jogi hagyományokon alapult,¹⁸ hanem a tavaszkezdéshez kapcsolódó népszokások azon köréhez is, melyekben a termékenységvarázsló eljárásokat is nyomon érhetjük.¹⁹

Országos gyakorlatnak mondhatjuk azon szokásokat, melyeknél egy-egy fiataalt a nevezetesebb határjeleknél megvesszőztek, így téve emlékezetessé számukra a település határát. Ehhez a népszokáshoz kapcsolódik a böszörményi emberek azon szokása is, hogy a nevezetesebb alkalmakkor²⁰ körbejárják a város hajdani határát – a mai *körutat* –, ezzel is emlékezetessé téve az eseményt.

Mindezek mellett ezen szokással nem csak a hovatarozás tudatot erősítették, hanem mintegy a város lakosainak is ezen menettel adták tudtára, hogy milyen nemes esemény történt a településen. Ezzel az ifjú házások együvé tartozásának a tudatát is erősítették, mivel – a közösség erejénél fogva is – a későbbiekben akadályoztatva lehettek az esetleges meggondolatlan lépések (házasságtörés) végett is.

Vámszedés a lakodalmas menet útjában

A *nízők* sem mindig nézték jó szemmel a lakodalmas menetet. Böszörményben a lakodalmas menet útjának megszakítása, *elkötése* még a tizedbeli tagolódás emlékéből táplálkozik.

A lakodalmas menet útját – főként ha az más tizeden is keresztül ment – *elállták*. Szalmakötelet fontak és a menet előtt az utcát *elkötötték*.²¹ Ilyenkör a *vőfi* előre *rugtatott* és a nála lévő karddal elvágta a kötelet. De, olyan eset is előfordult, hogy kötelet vagy éppen láncot raktak a szalmafonatba. Amikor ezt a *vőfi* el akarta vágni, természetesen nem sikerült neki. Ilyenkör a lovával akarta átszakítani, de ha a szalmafonatba láncot tettek ez sem sikerülhetett, ilyenkor a ló sokszorta megbokrosodott és még lovasát is ledobta.

---

¹⁸ Lásd: TÁRKÁNY SZÜCS Ernő 1981. 689-692. p.

¹⁹ Vö.: RÉSŐ ENSEL Sándor 1967. 154. p.

²⁰ A városban nem csak a lakodalmak alkalmával, de szüret kezdéskor, újévkor, és a farsang végén is végigvonultak és vonulnak ma is a *körúton*.

²¹ Vö.: GYÖRGYI Erzsébet 1962. 38. p.

Kikérés és elbúcsúzás a menyasszonyos háznál

A vőlegényes menet – élén a *vőfivel* – megérkezve a menyasszonyos házhoz bebocsátást kér a lány szüleitől:

–, *Békesség e háznál, Jó napot kívánok!
Én egy nászszeregnek követeként állok.
Bátor vagyok a ház gazdájához szólni,
Itt van-e a menyasszony, azt megtudakolni.
Mert illő tisztelettel mondom el beszédem,
Vőlegényünk, menyasszonyunk és násznagyurunk nevében.
Hoztam egy kalácsot, egy kulacs bort; Tessék elfogadni,
Kevés vendégünknek egy kis helyet adni.
Mi sem fogunk érte adósok maradni!”*

A menyasszony – mikor el akar indulni a szülői háztól – megköszönte apjának, anyjának, hogy felnevelték. Bocsánatot is kér, ha valaha vétett kedves szülei ellen. De helyette inkább a *vőfi* foglalta versbe mondandóját:

–, *Tisztelt vendégsereg!
Most egy kis csendet kérek,
Egy pár szót indítok, aztán véget érek.
Menyasszonyunk arra kért fel engem,
Búcsúzóul helyette e pár szavakat ejtsem.
Mert ő nem tud szólni a sírástól,
Midőn el akar válni a szülői háztól.
Búcsúzik menyasszonyunk kedves szüleitől,
Híven szeretett kedves testvéreitől.
Elsőben is édesapám elbúcsúzom tőled,
De zokogó szememből kitörölöm a könnyet.
Szépen megköszönöm apai voltodat,
Hogy felneveltél, mint kedves lányodat.
Megosztottál vélem sok rendbeli jókat,
Az Isten fizesse vissza mindazokat.
Kedves jó anyám, tőled is búcsúzom,
Búcsúzó beszédem zokogva indítom.
Megköszönöm neked anyai voltodat,*

*Hogy felneveltél, mint kedves lányodat.
Remegnek ajkaim a belső félelemtől,
De még jobban a szívem az anyai szeretettől.
Kedves jó anyám! Most, hogy te hozzád beszélek,
A szívemben nagy fájdalmat érzek.
Mert neked köszöntem, hogy e földön élek,
Hogy felneveltél, hálát adok néked.
Isten rendelése, hogy tőled elváljak,
Választott férjemmel külön úton járjak.
Légy szerető anyám, bár nem leszek véled,
Az Isten áldja meg minden lépésedet.
Áldja meg az Isten szívemből kívánom,
Ezzel bevégeztem tőled búcsúzásom.
Kedves testvéreim, rokonaim, leány barátaim!
Ti hozzátok is hangzik néhány szavam.
Míg mi együtt voltunk, szerettük egymást,
Azért kérem rátok az Isten áldását.
Végül áldja meg az Isten mindnyájukat,
Szerencse kísérje utaikat, szívemből kívánom.”*

Erre válaszolni szoktak a szülők, *ha tudtak, mert náha bizony eltörik a mécses, osztán akkor a lány is rí, meg az idesannya is. Sőt az is előfordul, hogy bizony még idesapámuram is ríva fakadna, ha nem szígyellené.”*

A menyasszonyos háznál illetett valamivel megvendégetni a vendégsereget, melyet a vőfi induló szavai szakítottak félbe:

*–„Nem célunk nekünk már tovább itt maradni,
Hosszas beszédünknek unalmat csinálni.
Kijelentjük tehát szívünknek szándékát,
Hogy miért is kerestük fel az önök házát.
Vőlegényünk vegye tehát menyasszonyát jobb karjára,
És mi elmegyünk szépen, csendesen,
Az Isten vezéreljen minket szerencsésen.
Szerencsét, jó éjtszakát az itt maradóknak!”*

Beköszöntő a vőlegényes háznál

A vőlegény szüleinek a házához azonban legtöbbször baj nélkül eljutottak. Ott rendszerint tárt kapu fogadta az érkezőket.

A kapu két oldalán nagy tömeg fogadta az érkezőket, kik legtöbbször az ún. *hivatlanokból* tevődtek össze. A környékbeli gyermekek, asszonyok tettek ki e csoport nagyobb számát, de természetesen nem hiányozhattak a cigányok sem.

A *hivatlanok* száma sokszor elérte a 40-50 főt is. Ezeknek az embereknek – főként módosabb házaknál – kalácsot és süteményt osztogattak.

A lakodalmas menet megérkezése előtt a kaput a család valamely régi ismerőse, *bejárója*, *tanyása*, vagy cselédje nyitotta ki. Ez a *kapunyitó ember* fogott egy kosár diót és a báméskodók közé dobta. Mire a szekerek megérkeztek már fel is kapkodták a diót.

A vőlegényes háznál a vőlegény apja-anyja a *könyöklő* előtt, állva fogadta a visszatérő vendégsereget.

A menet élén lévő szekérről leszállt a két *násznagy* és azok is a szülők mellé álltak. Őket követte a menyasszony, kinek a *topánkájában*, a talpa alatt egy egyforintos volt, hogy *soha ki ne foggyék a pízbul*.

A menyasszonyt a násznagyok adták át a vőlegény szüleinek:

– „*Jó napot, adjonisten!*

Csorba Péter Uram! Szakmári Zsuzsánna Asszonyom!

Kötelességünknek eleget tettünk! Jövendőbéli menyeket elbocsájtották, elhoztuk kegyelmeteknek. A menyasszonyt elbocsátották, de nem szógálónak, hanem családtagnak. Fogadják, mint családtagot, szeretettel!”

Ezután a menyasszony is köszöntötte *ipa urát*, meg a *napa asszonyát* a következő kívánsággal:

– „*Adaja az Isten, hogy hűsíges, szófogadó lányára lehessek idesapámnak, meg idesanyámnak.*”

Erre aztán mindig illet válaszolni is:

– „*Családtagnak fogadunk, adja Isten, hogy olyan legyél!*”

Ha már nem élt a vőlegény apja vagy az anyja, akkor a keresztanyja vagy keresztapja helyettesítette őket.

Mielőtt a *beköszöntő* elkezdődne, a szekerekről, kocsikról gyorsan leszálltak a vendégek is, nehogy valaki is elmulassza a nevezetes percet.

A *vőfi* versbe szedett *beköszöntőjében* sorra vette az elkövetkezendő eseményeket:

– „Jó estét kívánok, e ház gazdájának!
Ismét megérkeztünk, ha befogadnának.
Az én seregem mind odakinn vagyon,
A hosszú úton elfáradtunk nagyon.
Tessék hát befogadni vidám hajlékokba,
Részeltetni őket, e rövid multságba.
Itt van a menyasszony, köztünk megérkezett,
Tessék házigazda, fogjon vele kezét.
Látom sokan várnak, sokan gondolkoznak,
Hogy a konyháról már ételt mikor hoznak.
Én hát tudósítom vendégeim sorát,
Legyenek készen, hozom a vacsorát.”

A menyasszonyt a vőlegény apja vette át. Ekkor a menyasszonyt egy külön szobába vezették, ahova a vendégeknek nem volt bejárása. Ide csak a *nyoszolyó*- vagy *koszorúslánynak*, no meg a vőlegénynek volt szabad bemenni.

Ezalatt a vendégsereg a székekkel, lócákkal körülrakott házba ment, ahol tejes kévét és kalácsot szolgáltak fel nekik. A *lovaslegények* nem mentek be a házba, ők a kert hátuljában *danoltak*. Neki, csak úgy, mint a kocsisoknak feketekávét meg kalácsot vittek, a maradékot pedig a *bámíszkodók* közt osztották széjjel.

Odabent ezalatt befejeződött a *kóstoló*. Ekkor a *vőfi* vacsorára szólította fel a vendégsereget. Tudatta a vendégekkel, hogy hány órára jelenjenek meg.

Eloszlott mindenki haza, csak a *házicsalád*, meg a vacsora előkészítő személyek maradtak ott.

Tyúkok, rucák egészben sülték a *sütőházba*. Főtt a *csigaleves* a nagy *vaszonzafékba* – tyúk, meg marhahúsból. Nagy *vasfazékban* főtt a gulyásos hús. Rendesen tehenet, de legalább borjút vágtak.

A tészták már előzőnap kisültek – a padfeljárón vagy a pincébe várták sorsukat.

A vacsora

A vacsorára legelőször a cigánybanda érkezett meg. Számukra – egy kisebb bográcsba – már korábban elkészítették a húst. Így, mire a vendégek megérkeztek ők már meg is vacsoráztak.

A vendégek is lassanként megérkeztek. A lakodalomhoz illően, lakodalmi ülésrend is dukált. A fő helyen ült a menyasszony és a vőlegény, a két oldalukon pedig egy-egy *nyoszolyólány*. Az ifjú párral szemben kaptak helyet a menyasszony szülei, mellettük a két *násznagy* foglalt helyet. Az egyik oldalra tőlük ültek a *héríszesek*²² vagyis a menyasszony hozzátartozói, míg a másik oldalon a vőlegény rokonai, barátai kaptak helyet. Az ünnepi asztalnál nem kaptak helyet a *koszorúslegények*, mivel az ő feladatukhoz tartozott – a *vőfi*, és a segítő leányok mellett – az étel felszolgálása.

Mikor a *vőfi* az első tál *csigalevessel* megjelent a *nagyházba*, a banda rákezdett *hallgató nótákat* játszani.

A *vőfi* a következő mondókával adta be az első tál levest:

–„*Íme násznagyuram, én megérkeztem,
Tudom azt mondják, de jól cselekedtem.
Pedig ezt a csigát tenger fenekén kapargáltam,
Hogy el ne ejtsem, folyton imádkoztam.
Meghoztam a csigát, két hegyes végével,
Tessék násznagyuram, fogyasszák friss jó egészséggel.*”

Második tál ételnek a *gulyásos hús* járta. Azt mondókával ajánlotta be a *vőfi*:

–„*Itt van a jó gulyásos, rágós biz az kicsit,
De rája a bor annál jobban csúszik.
Nem volt pedig koros, alig volt 20 éves,
De tudom, hogy jobb lesz, mint a kása leves.
Tessék násznagyuram, fogyasszák friss jó egészséggel.*”

---

²² Míg a lakodalmak alkalmával a menyasszony rokonságát nevezték *héríszeseknek*, addig a *kéz-fogókor* a fiú rokonsága számított *héríszesnek*. Maga a *héríszes* fogalmát a böszörményi emberek a helyrészes fogalmával azonosítják, mivel mind a két alkalomkor mind a fiú, mind a leány rokonsága bizonyos mértékben helyrészes volt, vagyis joguk volt ezeken a nevezetes alkalmakon tiszteletüket tenni.

Ezt támasztja alá az a néhány helyen fennmaradt szokás, miszerint a *héríszesek* által gyűjtött pénz a menyasszony külön vagyona maradt, amibe a férjnek nem volt beleszólása. Lásd: TÁRKÁNY SZÚCS Ernő 1981. 388. p.

Harmadik fogásnak tálalták fel a sülteket:

–„*Pecsenyét is hoztam, mégpedig két félét,
Behoztam a kakast és melléje jércét.
Hogy, hogy jutottam hozzá, szépen elmesélem,
Hallgassanak meg hát figyelemmel, kérem.
Szaladgált a kakas, a jérce nyomába,
Én meg fogtam magam, futottam utána.
Megcsíptem őket hamar szerencsésen,
Leöltem és megforráztam szépen.
Lábukat szépecskén össze is kötöttem,
Őket tepsibe belecsömöszöltem.
Szép piros barnára sült ottan a bőriük,
Lett királynak való pecsenye belőlük.
Nyúljanak utána, ízes a falatja,
Tessék kunkapitány²³ uram, bátran kóstolgassa.
Hohó, nem tudom tyúk volt-e vagy kappan,
De ettől a kunkapitány uram foga koppan.
Tessék násznagyuram, fogyasszák friss jó egészséggel.”*

Mint a fenti *kínáló* strófa is mutatja a régi böszörményi lakodalmak állandó résztvevője volt az úgynevezett *kunkapitány* alakja. Ezt az alakot, mint a lakodalom vendégeit szórakoztató személyt említik már a múlt századi adatok is.²⁴ Nem csak vele szórakoznak, de ő is szórakoztat, mint az alábbi adat is bizonyítja: –„*A lakodalmi vacsora alakmával a vőlegény és menyasszony az asztalközépen, a fal mellett ülnek, a jobb felső sarkon a násznagy, a bal felső sarkon az úgynevezett kunkapitány, ki rendesen tréfás modorú ember.*”²⁵ CSEFKÓ Gyula a *kunkapitány* szó jelentését a *kunbíró-ság* intézményére vezeti vissza, mely a funkció elvesztése folytán a lakodalom tréfacsinálójává vált, mintegy funkcióját veszítve vált a lakodalmi szokások egyik fő alakjává.²⁶

---

²³ Vö.: UJVÁRY Zoltán 1983. 65-71. p.

²⁴ Lásd: OSVÁTH Pál 1875. 41-42. p.

²⁵ Lásd: VENDE Aladár én. 224. p.

²⁶ Lásd: CSEFKÓ Gyula 1926. 260-266. p.

A vacsora étkeihez természetesen a bor kínálása sem maradhatott el:

–„Szív vidámításra Isten a bort adta,
Mint a Zsoltárban Szent Dávid mondotta.
Azért gazdámnak hordaját kifúrtam,
Tele kancsó borát ide be is hoztam.
Nosza jó uraim a borból igyanak,
A lakodalomban vígan mulassanak.
Uraim a kancsót adják csak szaporán,
Hozok én bort, hisz' nincs lakat a kamrán.”

A „szólás”

A vacsorát követően illet valamik beszédhe értő embernek fel is köszönni az ifjú párt. Ez legtöbbször a lánykérő volt – de ha pap vagy képviselő is hivatalos volt a lakodalomba, akkor neki kellett beszélni:

–„Vót úgy, hogy új pap jött a városba, amék nemigen ismerte ezt a szokást. Meg is kérdezte, mír kell néki megin meszólni, hiszen elmonta mán ű dílbe a magájét. – Mírnem más beszíl mostmán?

Ennek osztán tejjes tisztelettel megadták a felvilágosítást: – Hát teccik tudni, úgy van az tiszteletes uram, hogy:

– Papot, kutyát, képviselőt szájáírt tart a böszörmúnyi ember!”²⁷

A szólás után következett az igazi mulatás, ekkor hozták be a tésztaféléket. Lekváros-, mazsolás-, rizskásás-, túrós- meg diós bélest, rétest, aranygaluskát, melyet a vőfi ekképp kínálgatott:

–„Itt van a drága, jó aranyos galuska,
Aki ezzel él, azt a köszvény nem húzza.
Násznagyuram tehát, mutasson jó példát,
Fogyasszák izibe minden porcikáját.
De azért nekem is hagyjanak belőle,
Engem is had érjen egy kis jószerencse.
Tessék násznagyuram, fogyasszák, friss jó egészséggel.”

---

²⁷ HMHA. 946.

Kínálás

Éjfélét követően következett a kínálás. A lakodalomba meghívott emberek mind-mind vittek a maguk sültötte tésztákból és azt körbekínálták a lakodalmos társaságban:

– „*Rígen bizony nem vótak ilyen cifra mismások, de ami vót, azt maga sültötte, aki vitte. ... De nagyon igyekezett minden asszony, mert az ajándékját elibe tették le, onnéz indult el a tál. Így oszt mindenki láthatta, hogy ki mivel tiszteli meg a lakodalmos nippet.*”

Legjobban azonban annak örültek, ha valaki egy tál szőlőt vitt, *mert a sokféle süteminnek mán úgyse érezte az ízit az ember, hanem a friss szőlő – mondjuk úgy februárban – ritkaság is vót, de meg nagyon jól is esett a sok zsíros ítel után.*

Kulacskínálás

Vacsora után mindenki elővette a maga kulacsát és átadta a mellette ülőnek. Az húzott belőle egy keveset, mert tudta, hogy a sokféle bor hamar megárt. Így is kiürült a kulacs mire a gazdájához visszakerült.

Maskurások

A hajdúböszörményi lakodalmak elmaradhatatlan része volt a *maskurálás*, ezek szereplői az úgynevezett *maskurások* voltak, melynek csak férfiak lehettek. A *hívatlanok* közé tartoztak ők, legfeljebb a *vőfi* vagy a *vőlegény* tudott megjelenésükről. A *maskurások* általában a *vőlegény* baráti köréből kerültek.

Többféle figurát is megjelenítettek: – *betyárt, cigányt, kéményseprőt, állapotos asszonyt, csikóst, juhászt, huszárt*, de állatalakot is ölthettek lónak, medvének, kosnak öltöztek.²⁸

– „*Ami otthon vót ruha, azt vették fel. Nekem is vót ilyen régi katonai nadrágom, varrtam rá piros csikot, mint egy tábornoknak. Meg vettem egy nagy kalapot, meg szakállt ragasztottam. Vót egy cimboránk, ez meg ciágányasszonynak ötözött fel, bú szoknyába, a szájába meg pipát vett, az-*

---

²⁸ Lásd: UJVÁRY Zoltán 1983. 269. p.

tán elvisította magát. Meg felöltöztek betyárnak is, gatyába, meg sarkantyús csizmába, karikás ostorral, meg fokossal, meg darutollas kalappal.”²⁹

Különleges ruhákba – a megszemélyesített *zsánermaszkos* alakokon³⁰ kívül is – álarcokba, kifordított bundába, gatyába öltöztek, de legalább az arcukat bekormozták. Mindig csoportosan – hatan-nyolcan – jelentek meg a lakodalmak alakalmával. *Lopva* jeletek meg a lagziban, ha a *kapuőrző*³¹ nem is engedte be őket, mégis csak találtak valami módot arra, hogy *tistesszüket* tegyék a lakodalmas házba, de ilyenkor *garázdálkodtak*.

Megjelenésükre még éjjél előtt lehetett számítani, ahogy mondták: – *Mikor a menyasszony, még menyasszony!*”³²

A *maskurások*at mindig a *vőfi* jelentette be: –, *Kedves násznagy uram! Megírkezett egy pár vendüünk, nagyon takaros emberek, tessék mán őket befogadni!*”

– *Hát gyűjjenek!*” – válaszolta ezen bejelentésre a násznagy.³³

A *maskurások*at mindig meg kellett kínálni, mert ha nem kaptak, akkor *bajt csináltak*. Így egy nóta is kötelezően az övék volt, bár az egyből a *maskurázás* során mindig több lett.³⁴

UJVÁRI Zoltán hívta fel a figyelmet először arra, hogy a böszörményi lakodalmakban általánosan elterjedtnek kell tekintenünk az úgynevezett *lóalakoskodót*, melynek mindkét változata ismeretes és gyakorlott tevékenysége volt.³⁵

Fel kell hívnunk a figyelmet egy olyan *maskurás* szokásra is, amely eddig elkerülte a kutatók figyelmét. Ezt pedig az ősi hagyományokon alapuló *zajkeltés* szokásával lehet összefüggésbe hozni.

---

²⁹ HMNA. 351.

³⁰ A *zsánermaszkos* alakok, illetve a lakodalmakhoz kapcsolódó dramatikus népszokások tekintetében lásd: UJVÁRI Zoltán 1983.

³¹ A *kapuőrző* feladata közé tartozott – a *hívatlanok* távoltartása mellett – a lakodalomra érkezők *első kínálása* is, mely abban nyilvánult meg, hogy a ki-, illetve a bemenetelnél egy-egy *kupicával* innia kellett a lakodalomra hivatalos embereknek.

³² HMNA. 351.

³³ HMNA. 351. *Lackovits Emőke* gy. 1970.

³⁴ Vö.: UJVÁRY Zoltán 1983. 274. p.

³⁵ A *lómaszkos alakoskodás* hajdúböszörményi gyakorlatát és menetét bővebben lásd: UJVÁRY Zoltán 1983. 269-274. p.

–„Ilyen rostakéreg vót a derekukra kötve, abba egy belebújt, a hátsó meg dobót a rostakérgen. Vót neki olyan pácája, mint a dobolóknak és azzal dobót.”³⁶

A *maskurások* ezt a szokást, a menyasszony újasszonnyá válásának időszakára időzítették, tehát nyilvánvalóan gonoszúzó szerepe lehetett, hiszen az átmeneti rítusoknál – mikor az illető személy egy új minőségben jelenik meg – elfogadottan alkalmazott cselekmény a *zajkeltés*, mely a gonosz távolytartását, elriasztását célozza meg.

Menyasszonykontyolás

Éjfélkor jött el az ideje a *kontyolásnak*, de ehhez a menyasszonyt a *vőfinek* kik kellett kérni a lakodalmas nép köréből:

–„*Tisztelt vendégeim, egy kis csendet kérek!
Mi egy véka kölest kicséptünk,
Zsákba bekötöttük, s a kamrába tettük.
A macskákra bízunk, hogy ügyeljenek rája,
Hogy ne legyen az egerek prédája.
De a macskák folyton a konyhát dongták,
A szemtelen egerek a zsákot kirágták.
A köles elfojt szerte-széjjel,
Fel kellene szedni még az éjjel.
E szerelmes párt választottam én ki,
Legyenek szívesek hát elengedni.”*

A böszörményi lakodalmak során a menyasszony éjfélkor mindig a fekete ruhát – az ún. *jegyruhát* – öltötte magára és így járta el a menyasszonytáncot. A *vőfi* vitte először táncba, majd a vőlegénynek adta át, aki után *kézről-kézre járt* a menyasszony. A menyasszonytáncért sosem kellett fizetni, mindenki csak az illendőség kedvéért fordult egyet a menyasszonnyal. Az ajándékokat, illetve az úgynevezett *ígérvényeket* már úgy is a lakodalom kezdetén vagy a lakodalmat követően egy-két napon belül átadták a házasoknak.

A menyasszonytáncot követően – az immár – újasszony ismételtén átöltözött, mielőtt a *vőfi* beköszönt volna vele:

---

³⁶ HMNA. 343/1. Lackovits Emőke gy. 1969.

Az újasszonnyal való beköszönés

*–„Bátorsággal léptem én ebbe a házba,
Mivel násznagyunk fáradsága nem esett hiába.
Itt van az újasszony, haja fel van téve,
Mellette a párja tiszta feketébe.
Most pedig Isten áldását kérjük a fejükre,
Minden lépésüket szerencse kövesse.
Húzd rá cigány hadd szóljon,
Most már a búmat taposom!”*

Ezen fenti strófa elmondásával a *vőfi* úgymond hivatalos feladata is megszűnt. A lakodalom menetét innentől nem a *vőfi* irányította, az visszazökönt a mindennapi élet idejébe, s a mulatás végének csak a résztvevők kedve szabott határt.

Természetesen a lakodalom ezzel nem minden résztvevőnek ért véget. A lakodalmas házhoz tartozó emberek az *elmenőknek*, a közelebbi hozzátartozóknak ételmet csomagoltak, hiszen az ilyen alkalmakkor bőven jutott-maradt is.

Az ifjú házásoknak pedig – egy kis ideig – nem is maradt más gondja, minthogy az esküvőt követő vasárnap együtt tegyék tiszteletüket a templomba. Itt az új asszony – a jegyruhájába – immár az asszonyok között, míg az ifjú férj a férfiak között foglalt helyet, ezzel is jelezve egy új életszakasz kezdetét.

FÜGGELÉK

Vőfivers a mai Hajdúböszörményből

Szalagtűzés

Az egész háznépnek jó napot kívánok,
Kedves barátaimmal szép sorban megállok.
Vőfélynék e napon én következem,
X Y az én becsületes nevem.
Most pedig megkérem e háznak asszonyát
vagy lányát,
Utolsó kérésemet hogyha meghallgatná.
A karomra kendőt, gyönyörűt tegyen,
Hogy legalább vőfély kinézésem legyen.
Ez aztán a kendő, eszemadta olyan,
Tarka-barka, mint a szarka farka.
Olyan szép is ez, mint aki ezt varrta,
Ártoleli érte a vőlegény karja.
Nem kérjük mi ingyen, megfizetjük a bért,
Még ma visszajövünk a szép menyasszonyért.

Fiúbúcsúztató

Kedves vendégek egy kis csendességet kérek,
Mondanivalómra azonnal rátérek.
Illő, ha ily útra indulunk,
Isten s ember előtt híven beszámolunk.
A mi vőlegényünk is ekképpen szólna,
Ha szíve érzelmeitől szavakhoz jutna.
Ily formán van látom bús arcáról,
Azért elmondom mit elméje gondol.

Az édesanyától

Elköltözöm tőled drága édesanyám,
Kérlek, hogy gondold mindig jó szívvel rám.
Én is szívemben tartalak míg élek,
Ígérem hogy soha nem feledlek téged.
Te szültél, szoptattál, etettél engem,
Mosdattál, fürdettél, rám adtad az ingem.
Bármit rosszkodtam te nagyon szerettél,
Ha beteg lettem egyből orvosért mentél.
Ott virrasztottál éjjel ágyam mellett,
Mindig segítettél, amiben csak kellett.
Most vár a boldogság, el kell hogy induljak,
De nehezemre esik, hogy tőled elbúcsúzzak.
Kedves édesanyám, kérlek gyere velem,
Ha nem örülnél te is, meghasadna szívem.

Ily gondolatok járnak a fiú fejében,
Mikor könnyesen belenéz az anyja szemébe.
Kedves jó barátom tőled egy valamit kérek,
Hogy ha elfogadod, hogy helyetted beszéljek.
Csókold meg drága szerető anyád,
Ki mostanáig gondot viselt reád.

Indulás a fiús háztól

Szép vendégkoszorú Isten szent nevében,
induljunk el innen csendes békességben.
Vőlegény urunknak keressük meg párját,
Az ő drága kincsét, édes menyasszonyát.
Szerezzünk ma neki öröm, s boldogságot,
A keblére tűzzünk egy szép virágszálat.
Tisztelt vendégsereg induljunk hát kérem,
Menjünk a menyasszonyért a legnagyobb
csendben.

Érkezés a lányos házhoz (az utcán)

Ma hajnalban alig virradt reggel,
Össze gyülekeztünk szép számos sereggel.
Jöttünk aztán tisztes hajlékukhoz érve,
Kedves menyasszonyunk tiszteletére.
A násznagy urakhoz van egy kis kérésünk,
Ott kinn, várakozik szép vendégseregünk,
Legyenek szívesek őket befogadni,
Mi sem fogunk érte adósok maradni.
Bebocsátást kérünk!
Gyertek be vendégek nyitva áll az ajtó,
A számunkra most gurul vagy két akós hordó.
Igyunk borocskát egymást köszöntve,
Köszöntve, szeretve egymást ölelgetve.

A lányos háznál

Jó napot kívánok! Megérkeztünk végre,
A vendégsereg nagy-nagy örömére.
Nagyon igyekeztünk, igen gyorsan jöttünk,
Útközben minden kocsmát kikerültünk.
Azért siettünk, mert mertünk abban hinni,
Hogy ha megérkezünk, majd itt kapunk inni.
A menyasszonyért jöttünk, vinnénk esküvőre,
A vőlegény már itt áll, vigyorog a dőre.

Olyan mafla szegény, alig tud leülni,
De hát kinek esze van, nem jönne nőszülni.
Más baj is van ...! Nincs meg a menyasszony!
(Elment, hogy egyet a Pistivel még basszon!)
Az ijedség téged most meg ne nyúvasszon!
Nem ment el messzire, csak pírul a drága,
Izgalmába elbújt, remeg keze-lába.
Az hogy megkeressed, a te dolgod léssen,
Addig iszunk egyet, míg meg nem lesz léssen.
Keresd az ágy alatt, fiókba, kamrába,
Ha ott se találsz, a ládafiába.
Belemászatott a szakács fazekába,
Indulj el keresni, ne legyél már kába.
Hogyha megtalálsz hozzád gyorsan elénk,
Mert mi addig iszunk, míg bírja a vesénk.
Előkerül mindjárt senki itt ne féljen,
Hisz' csak azért ment el, hogy egy jót...sírjon.
Jelentem Önöknek, meg van a leányka,
Hogy honnan került elő, a fene se bánja.
Megkereste őt a leendő férje,
Hogy esküvőre vigye, s ott a kezét kérje.
Üljetek le közénk, egyetek, igyatok,
Míg lány, s legény vagytok, addig mulassatok.
Meg lesz majd később ennek is a böjtje,
De nem beszélék róla, nem vagyok oly dőre.
Inkább pár kortyintás, meg egy-két harapás,
aztán indulni kell, vár a nagy szertartás.

Leánykérés

Tisztelt kompánia, kis csendességet kérnék,
Mert a kedves szülőkkel most elbeszélgetnék.
Nem olyan nagy szó az mit mondani akarok,
Hisz' minden háznál így szokott ez lenni,
Mikor a szülők a lányukat fölnevelik.
Kedves XY család megkéretem magukat,
... barátomnak adják ki lányukat.
Sokat gondolkodtam, hogy most mit is mondjak,
De eszembe nem jutott csak egyetlen mondat.
Most pedig köszöntsétek szüleiteket!

Leány búcsúztató

Szűnjön meg most a világ és a zene,
Itt van már az idő búcsúzni kellene.
Engedelmet kérek a kedves vendégektől,
A menyasszony búcsúzni akar szeretteitől.
Kedves leányka szomorú a szemed,

Pedig ma egész nap boldogság lesz veled.
Megható a búcsú ezt senki sem vitatja,
Engedd, hogy szavaid a vőfély folytassa.

(2. változat)

Kedves barátaim! Itt már ettünk, ittunk,
Ne felejtjük el, hogy van ma még sok dolgunk.
Ezt az ifjú leányt, ki mindenkinek drága,
El kell majd kísérnünk innen nem sokára.
Szabadjon az időt még egy kicsit húzni,
Hiszen illő dolog szépen elbúcsúzni.
Ím az ifjú ara! Mit mondhaték róla?
Mindenki láthatja, hogy meg van hatóva.
Hiszen éveken át e ház kenyerét ette,
Engedjék meg, hogy én szóljak helyette.

Búcsú az apától

Kedves apám! Először hozzád fordulok,
Hogy elmondjam neked azt amit gondolok.
Köszönetet mondok, kissé meghatottan,
Amit értem tétél, míg idáig jutottam.
Dolgoztál egész nap, sohasem fáradtál,
S amit ezért kaptál, mindent nekünk adtál.
Úgy neveltél fel, hogy megtanultam tőled,
Csak aki tesz érte, annak ad az élet.
Akárhol dolgoztam és akárhol laktam,
előttem lebegett amit tőled kaptam.
Mellettem álltál gondomban, bajomban,
Úgy segítettél, hogy nálad senki jobban.
Elbúcsúzom tőled, bár sokszor találkozunk,
Mi örökre apa és lánya maradunk.

2. változat (apától)

Veled kezdem a búcsút, drága édesapám,
Hisz' óvtál, szerettél, gondod volt reám.
Rajtam volt szemed, mióta születtem,
Öleltél, becéztél, babusgattál engem.
Szigorú is voltál... köszönöm neked!
Sok gondon jutottam át együtt veled.
Megtanultam tőled mi a tisztesség,
Mik az igazságok és mik a torz mesék.
Nem felejttem el, amit tőled tanultam,
Ígérem sohasem tagadom meg múltam.
Tudom, hogy ameddig dobog bennem lélek,
Megmaradsz én bennem ameddig csak élek.
Bár merre is vigyen az én utam eztán,
Nem felejtelek el, kedves édesapám.

*Szép menyasszony, ha a szívedből beszéltem,
Ez volt a dolgom, nem jár érte érdem.
Csókold meg most hát édesapádat,
hogy ne maradjon a szívetekben bánat.*

Búcsú az anyától

*Drága Anyám! Most te hozzád szólok,
Bár kicsit nehéz, a hangom elfogódott.
Eszembe jutnak azok az évek,
Mikor még a szoknyádnál rángattalak téged.
Tanítottál beszélni, tanítottál járni,
Hogyan tudnám neked mindezt meghálálni?
Ágyam mellett ültél mikor beteg voltam,
Szeretnél akkor is, mikor rakoncátlan voltam.
Mikor felnőttem, akkor se feledtél,
Bár merre jártam ugyanúgy féltettél.
Nem kell többet már aggódnod értem,
Tudom, te is örülsz, hogy végre révbe értem.
Hidd el, az érzésen nem fognak az évek,
Szeretni foglak, ameddig csak élek.*

Búcsú a fiútestvértől

*Kedves öcsém ..., tőled is búcsúzom,
Hiányozni fogsz majd, már előre tudom.
Az elmúlt években, mit magunk mögött ha-
gyunk,
Mindig megbeszéltük összes gondunk, bajunk.
Amíg együtt laktunk a családom voltatok,
Szívemben mindnyájan mély nyomot hagyta-
tok.*

Búcsú a lánytestvértől

*Gyere közelebb, egyetlen kis húgom,
Nehéz a búcsú ezt én is jól tudom.
De rá jössz majd te is ez az élet rendje,
Néhány év múlva majd te leszel helyembe.
... húgom egyszer te leszel menyasszony,
Benned fájdalmat e nap ne fakasszon.
Szeresd helyettem is drága szüleimet,
Mindnyájatokat az Isten áldja meg:*

Búcsú a nagyszülőtől

*Kedves nagyszüleim, nagypapa, nagymama,
Állok előttetek rég gyerek, most ara.
Nem feledem soha, mit tőletek tanultam,
Hisz' itt voltatok velem, ti voltatok múltam.
Új életet kezdek most már nem sokára,*

*Tudom, hogy nagy lesz ennek is az ára.
De titeket soha el nem feledlek,
Szépen kérem Istent áldjon meg titeket*

Búcsú a dédszülőtől

*Drága dédnagymamám tőled is búcsúzunk,
De nem kell félned attól, hogy messzire visz
utunk.
Élj egészségben, s meglásd milyen szép lesz,
Ha üknagymamának neveznek majd téged.*

Búcsú a rokonoktól, barátoktól

*Rokonok, barátok kik összegyűltetek,
Hogy boldogságunknak tanúi legyetek.
Emlékszem majd rátok, ha elmúlnak az évek,
Gyakran találkozunk, s nem leszünk még vé-
nek.
Beszélgetünk majd, hogy milyen volt egykor,
S jó is meg bánat is, hogy elmúlt a gyermek-
kor.
Indulok az úton és nem fordulok vissza,
Szeresetek engem, hisz' a szívem tiszta.*

A templomba, esküvőre induló beszéd

*Táncolhatnánk még, míg elfárad a lábunk,
De már üzenetet is küldtek utánunk.
Vár minket a templom, hát a táncnak vessünk
véget,
Hadd esküdjenek egymásnak örök hűséget.
Jöjjenek utánam a díszes esküvőre,
Lássuk, hogy kötik magukat egymáshoz örök-
re.*

Esküvőre hívás (2. változat)

*Tisztelt vendégek, Kedves meghívottak,
Remélem ami fontos volt, mindent jól hallot-
tak.
Kérem most ismét figyeljenek ide,
Mert kérésem lesz önökhöz ízibe.
Ne azt nézzék most, hogy mi van még ehető,
Türelmetlenül vár az anyakönyvvezető.
Üljünk autókba, járjuk be a várost,
És ünnepeljük közben a szerelmes párost.
A városházáról őket majd a templomba vi-
gyük,
Így lesz megszentelve egy életre a frigyük.*

Esküvőre hívás (3. változat)

Most, hogy vége van a szép búcsúzóznak,
Folytassuk tovább nagy nehéz utunkat.
Üljön hát most mindenki kocsiba, szekérre,
De ha jó a lába gyalog is kísérhet.
Ez a szép ifjú pár most esküszik,
S utána még órákig kapják majd a pusztit.

Az esküvő utáni beszéd

Köszöntök mindenkit, kik itt összegyűltetek,
De elsősorban a kedves szülőket.
Csituljon el kissé a vendégsereg,
Habár idekint elég nagy a (nincsen túl nagy) meleg.

Az öröm szavai áradnak a számból,
Hisz férj, s feleség lett legényből és lányból.
Meghatottság szorítja össze a szívüket,
Ezért köszöntöm én a kedves szüleiket.
Nem régen ért véget a ceremónia,
Egy pár lett mostanra az önök lánya, fia.
Szeressék őket, ugyanúgy, mint eddig,
Ahogy csak szívükből, lelkükből telik.
Ők is ugyanígy gondolnak önökre,
Szeretet és hála ég bennük örökre.
Apóst a veje, anyóást a menyé,
Szeresse úgy mint saját gyermeke.
Boldogság, béka honoljon közöttük,
Amíg a nagyharang nem kondul fölöttük.
Miket is beszéltek? De soká lesz az még,
Csak arról beszéljünk mi jót adhat az ég.
Adhatna uzsonnát, s nagy teli poharat,
Mert a kiabálástól tudom már kiszakadt.
Hogyha beljebb megyünk, jut majd mindenki-
nek,
Az ifjú párt s szüleit pedig az Isten áldja meg!

Uzsonna utáni beszéd

Most már ettünk, ittunk, ürítettünk pohárt,
Ezzel is köszöntve az ifjú párt.
Ideje indulni, haza kéne menni,
Hisz' adni kell néha a disznónak is enni.
Éhesen zajong a baromfiudvar,
Menjünk innen, s adjunk enni nekik hamar.
Aztán ha ez meg van, lehet mosakodni,
Ruhák, cipők közt hosszan válogatni.
Akinek csak egy van, annak jó a napja,

(De nehogy gumicsizmát húzzon a lábára.)
A válogatással nincsen semmi gondja.
Csinosan, szépen megint itt leszünk,
Mulatunk majd, iszunk, rengeteget eszünk.
Nézzenek fel a harang tornyára,
Mert várunk mindenkit pontban nyolc órára.
Én is befejezem, amíg elbúcsúzunk,
A viszontlátásra, nyolckor találkozunk!

Borköszöntő

Ez itt egy kancsó bor vagyis annak látszik,
De ha ezt megisszák rögtön visszamészik.
Mesélheték róla, hogy érett a szőlő,
de, ha ezt mondanám hazudna a költő.
Ugyanis ez a lötyt szőlőt sose látott,
Kapott e helyett cukrot meg fagyállót.
Pár forint egy adag aroma a boltban,
Ez lett összeöntve egy jó nagy demizsonban.
Ennyire futotta csak a pénzünkéből,
Mert kifogtat a lagzi minket mindenünkből.
Hisz' ki ide eljött az mind annyit zabál,
Mint három tucat sivatagi sakál.
No, de se baj tessék. Igyák itt a bor,
Jöjjenek bátran rövid még a sor.
Alig jobb az ecet ennél a bornál,
Ne hagyják abba az első pohárnál.
Aki már ivott menjen az ajtóhoz,
Mert hasonlítani fog a hashajtóhoz.
De, ha visszajöttek mert megkönnyebbültek,
S üres pohárral a székre visszaiültek.
Kérjenek csak újra, adunk szívesen,
Mert ahogy önök a bort én is szeretem.
Ha pedig nem tetszik a tisztelt vendégeknek,
Hogy a pohárba szennylét eregetnek.
Eredjen haza, igya amit talál,
Akkor sem viszi majd később el a halál.

Borköszöntő (2)

Tisztelt Urak, Hölgyek, figyeljenek ide,
Rövid a mondandóm, mondom is ízibe.
Ismét borral jövök, kancsó a kezembe'
Furcsa dolog jutott közben az eszembe.
Amióta látom itt ezt a házaspárt,
Agyamban végig egy gondolat motoszkált.
Irigylem Őket! Oly boldogok, szépek,
Mint a régi festők által pingált képek.
Van nekem is egy szerelmes párom,

Mióta velem jár nincsen semmi károm.
Szeretem is nagyon, ő is szeret engem,
Hogy elhagyjuk egymást, attól Isten mentsen.
Nem lehet tenéked én reám panaszod,
Sok ember hallgatja most majd a válaszod.
Megkérek téged, légy a feleségem,
Nem mondjál nemet mert akkor nekem végem.
Ha nem mondasz igent, a bort mind megiszom,
S ami még kint maradt az lesz a vigaszom.
Nem marad cseppje sem majd a sok italnak,
S te tehetsz majd róla, ha mind szomjan halnak.
Gondolj ő rájuk is, és mondjál igent nekem,
A legboldogabb leszek Hajdúböszörményben.
Látom zavarban vagy, nem tudsz válaszolni,
Hát megpróbálok akkor még egy kicsit várni.
Kapsz mondjuk két percet, az bőven elég lehet,
A torkukon addig ez a bor lemehet.
Tisztelt vendégsereg! Megkérem Önöket,
Őrizték meg tovább minden jókedvüket.

Zenekar köszöntő

Hölgyeim, uraim, már megint én beszélek,
És szokásom szerint egy kis csendet kérek.
Arra fogom kérni ezután önöket,
Hogy teli pohár köré fonják a kezüket.
A zenekar is hagyja abba menten,
Hiszen ő róluk szól következő versem.
Sokat fognak nekünk ma még muzsikálni,
Hogy az éjszakát majd át tudjuk táncolni.
Előre megköszönjük nekik, mert azt mondják,
Hogy a vonójukat ettől nagyobb kedvvel vonják.
Néha elfáradnak és leülnek pihenni,
Ilyenkor szóltak egy pár pohárral inni.
És ha a köszöntőm ezután mondanám,
A muzikusok csak néznének bambán énreám.
De most még mindegyikük a józanság tükre,
Éljenek a zenészek! Egészségükre!

Leves beköszöntő

Itt van már a leves, de várjanak kicsit még,
Míg elmondom, a szakács miből készített lét.
Elsőként víz kellett, nem esett hiába,
Merített egy lábast az udvari tócsába.

Zsír is kellett hozzá, mi nem jut eszébe,
Bőven talált azt is, a saját fülébe.
Árpa is kellett a szemé tövéből,
Retket is kapart hónalja tövéből.
Egy kevés gomba is kellett a levesbe,
Hogy azt hol találta nem mondom el versbe.
Mi hiányzik még? Kellene egy kakas!
No de honnan vegyen? Ez a kérdés fogas.
Olyan sóher volt a házigazda, hogy
A kertből nem fussa friss húsrá.
Így hát a kakas most egy kissé rágós,
Mert tegnap lopta le a templom tornyáról.
Ha kinéznének, most itt a gyönyörű főtérré,
Láthatnák, hogy hiányzik a templomnak éke.
Az van belefőzve az Önök levesébe, hogy
Kakas legyen benne mindenki kedvére.
Egész éjjel főzte, nem akart puhulni,
Húzta ráncigálta, nem akart megnyúlni.
De jó szándék az bőven van e lében,
Fogyasszák szívesen nagyon szépen kérem!

A borjúpörkölt beköszöntése

Ismét én jövök be, tállal a kezembe',
Azért, mert új rigmus jutott az eszembe.
Ahol szép nagy lagzi van, ott enni is szoktak,
Következő soraim is mind erről szólnak.
Ahogy ez már szokás évszázadok óta,
Pörkölt van kezemben, s lesz mellé uborka.
Na, de miből készült? Azt mondja meg bárki!
Gondolkodjanak, mert nehéz kitalálni!
Sertéshús vagy birka, tehén fara, tőgye?
Ha nem találgatnak, nem kapnak belőle!
Csirke vagy disznó? Tán a marha marja?
Mondják meg mert fárad szegény vőfély karja!
Ha eddig nem szóltak, most már ne is tegyék,
De amit behoztam, jó étvággal egyék!
Zsenge kecskehús az mit beleaprítottunk,
Készen is lett gyorsan, nincs vele több gondunk.
Olyan friss az étel, hogy szinte még meleg,
Ha nem hiszik, dugják bele a fülüket!
Mondhatják: rossz ember ki egy kicsi gidát,
Csak hogy jól lakhassunk kegyetlenül levág.
Nem voltunk gyilkosok, még sajnáltuk is szegényt,
Mikor döglötten találtuk kint a rét közepén.

*Mibe döglött bele? Az most nem érdekes,
Lett belőle sült hús, finom pörkölt, leves.
Meg lett már kóstolva: a Bodri megette,
Azóta ugrál az udvaron mekegve.
Reméljük magukra nem ugyanígy hat,
Őn talán olyan lesz, mint egy délceg őzbak.
Kérjen ön is hölgyem, legyen kicsit bátor,
Csak bölintson, s máris duplán kap a tálból.
De ha senkinek sem kell a pörköltöm,
Akkor az időt itt tovább nem töltöm.
Ahonnan hoztam, visszem ugyanoda,
Van még odakint jó pár kóbor kutya.
Tudom, unják már, hogy még mindig itt állok,
És ennyi ökörséget összedumálok.
De még el kell mondanom, hogy ha nem kel-
lett a kecske,
Attól még nem leszünk éhesek ma este.
Finom borjúpörkölt van az összes tálban,
Az volt az előbb is csak én hamukáltam.
Azért szerepelt a mondókában kecske,
Mert a rímfaragónak erről szólt a verse.
Húzzon tehát ki-ki maga elé tálat,
S a borjúpörköltöz mondok jó étvágyat!*

A töltött káposzta elé

*Itt az újabb fogás, ehhez is van versem,
Csúnyán fogalmazták, sőt egy kissé nyersen.
Pedig sokak kedvence ez a lakodalomban,
Elkezdem róla a csúfolódót nyomban.
Ne higgyenek nekem, a rímek hazudnak,
De amíg megkapják, addig jót mulatnak.
A következő ételt jó szívvel kínálok,
Mert én személy szerint roppant mód útalom.
Felfordul a gyomrom, hogyha csak ránézek,
Ezért gondoltam, hogy jó lesz majd belétek.
Töltött káposzta a becsületes neve,
gusztustalan, híg, zavaros a leve.
Abban benne néhány furcsa csomag úszkál,
Amelyeken belül a töltelék bujkál.
Ebből is, abból is bőven kaphatnak,
Ha van hozzá gusztusuk neki is láthatnak.
Bár én nem tudom, hogy épeszű ember,
Hogy ehet meg ilyet, még hozzá jókedvvel.
A kecskémnek is csak nyersen adnám,
A disznók elé kell ilyen moslékos tál.
Drága rizst, finom húst, így elpazarolni,
Nem tudom ki képes ilyet kigondolni.*

*Lehetett volna sok finomat főzni,
Az ember még sorolni is csak alig győzi.
Késő már a bánat, odakint ez készült,
Engem meg – remélem –, vár egy jó sertés-
sült.
Nem is járatom tovább itt a számat,
Kanalat a kézbe, aztán: Jó étvágyat!*

A sült csirke beköszöntése

*Mindazok akik a sült csirkét szeretik,
Figyelő szemüket most reám vetik.
Füliket is fordítsák ebbe az irányba,
Hogy ne járassam számat teljesen hiába.
Egykor réges-régen tényleg kicsirke volt,
De sok idő telt el addig amíg megholt!
Ha megírta volna emlékeit szegény,
A múlt századig nyúlna vissza ez a regény.
Aranyos kis tyúk volt, ezért nem bántotta sen-
ki,
Ki mert volna kést a nyakához szegezni?
Örömet lelte ivásban, evésben,
Aztán meghalt szépen: végelgyengülésben.
Eltemették csendben, de a föld kukaca,
Nem bírta megenni, oly rágós volt a húsa.
Talán így megsütve, megborsozva, szóva,
Egy kicsit puhább lett, most jön majd a próba.
Mindenki tegyen a szájába protézist,
S rágcsálják keményen, hosszan csakazért is!
A dolgokat persze megint eltúloztam,
Nem is igaz, hogy ilyen öreg csirkét hoztam.
Száz évig nem is él meg egy ilyen jószág,
Alig múlt nyolcvan, mikor betöltötte sorsát.
Lássanak hát hozzá, egyenek bőséggel,
Ne is törődjenek tovább a vőfível.*

A vacsora megköszönése

*Vacsora után mint azt tudni illik,
Vendégek az ételt szépen megköszönik.
Megteszem azt most én, mindenki helyett,
Bár el kell hogy mondjam, nem ettiünk eleget.
No de ajándék lónak ne nézzük a fogát,
a pálinkának sem mérjük meg a fokát.
Örüljünk annak, amit élénk raktak,
Volt olyan mint kint Riskának az abrak.
S ami még fontosabb!
Bebizonyosodott.
Nem titkolom el, mert nem látok rá okot,*

Hogy a legjobb tanár, aki a tanácsot adja,
Egy drága leánynak (legénynek) az az édes-
apja.
Hisz ezen az estén is csak tanulhatok tőle,
Hogyan spóroljunk a vendégek bőrére.
Takarékoskodjunk levessel, pörkölttel,
Hogy itassuk őket hitvány lőrével.
Sohasem lesz üres a családi kassza,
ha e sok tanácsot szívvvel megfogadja.
Nem lesz éhes soha akkor a házaspár,
Ha a vendég előtt áll mindig az üres tál.
Köszönjük meg mi is ezt a jó tanácsot,
Bár szívesebben látnánk mazsolás kalácsot.
De tudjuk, csak az egészségünket védi,
Mert ki sokat eszik azt szélütés éri.
Teli gyomorral táncolni sem lehet,
Mulatság helyett csak a WC-re mehet.
Borítsunk hát fátylat most a vacsorára,
Ki nem evett belőle, annak nem lesz kára.
S köszönjük meg szépen a házigazdának,
Kedvesen, mint saját édesapánknak a finom
vacsorát.
És azt a sok törődést,
hogy nem okoz gyomrunknak még nagyobb
gyötrődést.

Szakácsnő köszöntő

Beszélni szeretnék, hogyha le nem lőnek,
Ódát fogok zengeni a csoda-szakácsnőnek.
Az a csigaleves, amit főzött mesés,
Ezt dicsérni nehéz, minden jelzőm kevés.
A főzéshez ez a nő sosem használ kaszát,
A kuktafiú adja kezébe a ... (faszát)
...fakanalát.
Ez a leves titkos recept szerint készült,
Fölrakta főni, s a tűzhely mellé ült.
S miközben csendben ette a malagát,
Gyakran a fazékba fordítá ... (valagát) ... a
szemét.
Húslevesbe hús kell, csont levesbe kell csont,
Itt a mondat vége, következék egy pont.
Borsólevesből sosem hiányzik a borsó,
Bablevesbe bab kell, meg még egy csipet só.
De a csigaleves az miből készül,
Meg lehet-e főzni csiga-biga nélkül.
Nem kell megjéjdeni, volt az benne bőven,

Csak előbb párolni kellett serpenyőben.
Jó puhára sütni, szétpasszírozni,
Külön szűrőt kellett a szakácsnőnek hozni.
Ezt kutyulta bele, szét is főtt a lében,
Hogy gyönyört okozzon gyomrunk belsejében.
Az ő levesének ettől nagy a becse,
Nőjön, gyarapodjon a ... (csecse)... szakács-
nénk tudása.

Szólás

Tisztelt urak, hölgyek, ahogy ma mondják:
polgárok!
Önök él kezemben most pohárral állok.
Túl vagyunk már minden szertartáson,
Búcsúzóon, esküvőn, mindenféle másón.
Hosszú volt az út, míg idáig jutottunk,
És az út során kiszáradt a torkunk.
De bármennyit mentünk, az nem volt hiába,
Ürítsük poharunk hát, az ifjú párra!
Hisz' férj és feleség már a leány és a legény,
Kívánom tartson sokáig e regény.
... és ... immár házastársak,
Náluk boldogabb párt soha ne is lássak.
Kerülje el őket minden gond és bánat,
Ennél többet soha senki nem kívánhat.
Legyen életük a szeretet tükre,
Emelem poharam: hát egészségükre!

Szólás (2. változat)

Az ifjú párnak csak annyit mondanék,
Legyen otthonuk mindig boldog hajlék.
Mindkettőtök viselje rendesen jól magát,
És szokjátok meg hamar egymás lábszagát.
Nagy vita ne legyen, mert sok annak az ára,
Hisz' mindenki tudja a temetés drága.
a férjnek:
Ha nem szeretsz mást, csak a feleséged,
Nem kaphatsz el mástól csúnya betegséget.
a menyecskének:
S te is ifjasszony elégedj meg velem,
Ha mindig ügyes lész', majdcsak beő feje.
A legfontosabb, hogy egymást éreztétek,
S amikor csak lehet, akkor élveztetek.
Öregedjete meg együtt, békében,
Örülhettek majd unokák körében.
Bár, hogy oda jussatok sok mindent kell tenni,
Előtte még fiúkat, lányokat nevelni.

Hogy ők hogyan készülnek, én már azt is tudom,

a menyecskének:

*Ha nem lesz ilyen tömeg, neked megmutatom.
De ha elnézlek titeket, ilyen szép kettecskén,
Azt hiszem rájöttök magatok, apránként.
Egyitek már pirul, másik morgolódik,
Nézzük a zenekart, mire hangolódik.*

Felkérés szólásra

*Tisztelt vendégsereg, kérem önöket,
Hallgassanak kicsit, fogják be csőröket.
Nézzék el nekem, hogy kereszthe áll a szemem,
És diülöngélős kissé a helyzetem.
De mikor megtudtam, hogy ez az ifjú pár,
Végre egymás mellé vagy inkább össze áll.
Úgy elárasztott engem az öröm,
Hogy nem bírtam már számolni söröm.
Ittam, de csak az ő egészségükre,
Többet mint egykor nagyapámnak ökre.
Kérem, hogy most már önök is valóban,
Köszöntsék őket, hozzám hasonlóan.
Ki-ki markolja meg jól a poharát,
S az ifjú párra kiáltsa, hogy: vivát!
Amíg ezt megtesszük én is abba hagyom,
Mert látom, hogy poharam megint telve nagyon.*

Menyecske tánc előtt

*Megjött a menyecske, táncra áll a lába,
Nem görbítette el egykor azt a bába.
Ha megszólal a zene, elsőt velem fordul,
Aki mulatni vágy, álljon fel a padrúl.
Járja majd mással is, egyenként, sorjába,
Ha tesznek valamit a vőfi kalapjába.
Itt kiabálok már délután óta,
Nem fogy ki a számból a rigmus és a móka.
Mivel a házaspár nekem régi barát,
Tőlük ezért nekem, bizony semmi se jár.
Szánják meg tehát ezt az ócska kalapot,
Hogy holnap is vehessek magamnak abrakot.
Aki táncolni akar ma a menyecskével,
Ebbe tegye pénzét bármelyik kezével.*

*Induljon a nóta, szóljon a zenekar,
Ropja mindenki, ki mulatni akar.*

Sütemény köszöntő

*Esküvői torta kerül az asztalra,
Hófehér a színe, marcipán van rajta.
Édes az íze, mint csókja az asszonynak,
Főleg eleinte, amíg rá nem unnak.
Magas mint egy torony, három emeletes,
A boldogságotok ily épületes.
Egy jó feleségnek mindig akad munka,
Főzni kell, meg mosni, akkor is ha unja.
Meg kell tanulni, mind szépen sorjában,
És nem panaszkodhat, ha fárad a lába.
Bizony ilyen minden asszonynak a sorsa,
Redát is ugyanez vár, azért van a torta.
Alig pár órája, hogy letted a pártát,
Máris gyorsan meg kell kezdened a munkát.
Ezt a műalkotást kell feldarabolni,
Szeletekre vágni, a tányérokra tolni.
S hogy legyen eszköz is, amivel dolgozzál,
Hoztam egy kis bicskát, de nehogy hasba szúrjál!
Fogjál hozzá szépen, az a szokás nálunk,
A torta látán már úgyis csorog a nyálunk.*

Vőfi búcsú

*Tisztelt vendégsereg! Boldog ünnepeltek,
Mindenki akik ma itt egybegyűltek.
Utoljára kérek önöktől figyelmet,
Mert, mint vőfély, mindjárt elhagyom e termet.
Itt maradok persze, de már csak mint vendég,
Rigmusból, versekből mára már épp elég.
Örülök ha tetszett mindaz amit mondtam,
Amíg önök között én a vőfély voltam.
Jó kedvvel, jó szívvel játszottam szerepet,
De szerepeltem ma már eleget.
Szeretnék egy kicsit még én is mulatni,
Porzó vesémnek bőven inni adni.
Vőfélyi jelvényem íme most leteszem,
Mert rövid időn belül eliszom az eszem.
Azért amit tettem nem jár érdemérem,
De ha megtapsolnak, megköszönöm szépen.*

IRODALOM

- TÁKÁNY SZŰCS Ernő, 1981.
Magyar jogi népszokások. Budapest, 1981.
- BELOVAI Sándor, 1956.
Leánykéréstől a lakodalomig. Algyői házassági népszokások.
In.: Vásárhelyi Szó, 1956. I. 66. p.
- ILLYÉS Gyula, 1937.
Puszták népe. Budapest, 1937.
- FÉL Edit, 1944.
A nagycsalád és jogszokásai a komárommegyei Martoson.
In.: Kisalföldi Közlemények, 1944. Budapest, 1944.
- O. NAGY Gábor, 1979.
Kiteszik a szűrét.
In.: Mi fán terem? Budapest, 1979. 451-453. p.
- WALDMANN József, 1957.
Tápai lakzi.
In.: A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Szeged, 1957.
- UJVÁRY Zoltán, 1983.
Játékok és maszkok a lakodalomban.
In.: Játék és maszk. II. A Bihari Múzeum Kiadványa. Debrecen, 1983.
- GYÖRGYI Erzsébet, 1962.
Házasságkötés és szokásköre a bukovinai székelyeknél.
In.: Néprajzi Közlemények, 1962. 38. p.
- OSVÁTH Pál, 1875.
Bihar vármegye sárréti járása leírása. Nagyvárad, 1875.
- VENDE Aladár, én.
Bihar vármegye népe.
In.: Bihar vármegye és nagyvárad. (Szerk.: *Borovszky Samu*). Budapest, én.
- CSEFKÓ Gyula, 1926.
Kunkapitány.
In.: Magyar Nyelv, 1926. XXII. évf. 260-266. p.
- GYÓRFFY István, 1927.
Hajdúböszörmény települése. Szeged, 1927.
- RÉSÓ ENSEL Sándor, 1967.
Magyarországi népszokások. Budapest, 1967.